

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kalichak Yu.L. Health preservation component of preschool teachers' training in the process of studying the subject «Health improving technologies and diagnostic methods of preschool children physical development». *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 5(7). С. 10–18.

2. Kalichak Yu.L. Training preschool teachers in fundamentals of ecology and valeology. *Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika : Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2021. str. 614–647.*

3. Kalichak Yu.L., Lekhnovska N.V. Optimization of students' intellectual performance by means of physical exercises. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. № 21. С. 35–40.

4. Okhabska I., Budzyn V., Rybchych I., Zyma I., Kalichak Y. (2022). Management of Medical Institutions on Context of Provision Medical and Preventive Care in COVID-19 Condition. *International Journal of Health Sciences Available online at www.sciencescholar.us*. Vol. 6 No. 1, April 2022, p. 347–356.

5. Мироненко С.Г., Шапаренко І.Є. Фізична реабілітація при дефектах постави та деяких деформаціях опорно-рухового апарату : навчальний посібник : Полтава, 2022. 103 с.

6. Офіційні дані МОЗ та РНБО станом на 25 серпня 2022 року в Україні. URL: <https://glavcom.ua/country/society/operativni-dani-moz-v-ukrajini-za-dobu-zahvorilo-1658-lyudey-701036.html>.

7. Сітовський А.М. Фізична терапія при порушенні діяльності опорно-рухового апарату : навчальний посібник. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 183 с.

УСЕБІЧНЕ ВИХОВАННЯ У СПАДЩИНІ О. ВИШНЕВСЬКОГО

Анжеліка ПРУСЬКА

м. Дрогобич

Проживаючи дні й викреслюючи їх на календарі один за одним, ти ніколи не зруйнуй його, своє життя. Нехай іноді опускаються руки, а у горлі відчуватиметься гіркий присмак болю та все ж тобі, друже, випала чудова нагода все змінити. Ти можеш вірити у свою нікчемність та у зовнішню силу, яка ніби-то становить рушійний важіль у твоєму житті. А можеш випрямити плечі й бачити, як звідусіль потоком тебе зустрічатиме гора можливостей. Коли зумієш збагнути тактику застосовану у світі, не йди із нею у землю, ділись зі світом. Бо вчення – то найвищий скарб і його цінність полягає у тому, що його вершину не можна купити або ж обміняти, його можна лише шукати протягом життя й куштувати не поспішаючи, щоб не прогавити найвагоміше. Ти, звісно, міг би отримати усі відповіді на запитання та чи хотів би ти тоді продовжувати цю боротьбу? Тож постав собі за завдання не збільшувати кількість відповідей у житті, а примножувати число таємниць, які прагнутиме збагнути не одна жива душа. Саме у цих словах закладені основи виховання на шляху до осягнення істини та розуміння глибин думок Вишневського – видатного педагога, який розглядав життя зусібіч. Виховання – це свого роду механізм, який можна порівняти із нашою системою організму. Оскільки, якщо бодай щось піде не так, то навіть відхилення в одному компоненті здатне зруйнувати всю систему.

Тіло за тілом, душа за душею, крок за кроком, цивілізація за цивілізацією формують людство як вищу форму існування – й недарма. Сприймаючи зроблене предками, кожне покоління

будує свій поверх – робить це за заданим природою покликом і «планом», осягає наміри предків, додає щось своє і йде далі». На думку Г. Ващенка, праці якого високо цінував Омелян Іванович, «традиція оберігає цілісність нації, передаючи молодому поколінню релігію, національні вартості, культуру, мову, символи, світогляд» [2, с. 101].

Розгортаючи малу енциклопедію етнодержавознавства, натрапляємо на рядки, які твердять, що «нація – це феномен, у формуванні якого провідну роль відіграють процеси соціально-психологічного порядку». Її козир закладений у Єдності, яка згуртовує та загартовує міцність не одного духу. Лише у випадку, коли люди збагнули цю єдність та мають спільні цінності, їх можна назвати нацією, а не народом, який всього-на-всього становить населення певної території. Якби ми, українці, були населенням без внутрішньо закладеного нашими предками стержня, ми б зазнали поразки ще до того, як почалася б війна. Та ось уже триває не один рік боротьби, а ми хоч покалічені й травмовані ранами, які вже не зашити, та все ж знаємо, що нам у житті робити.

Безумовно, проблема наслідування традиції загострюється, якщо розвиток суспільства зазнає глибинних революційних змін. Вони вимагають не уточнень і корекції змісту виховного ідеалу, а повного переходу на іншу систему цінностей, як це трапилось з нашим народом на початку ХХ ст. Глибинні переломи у свідомості суспільств в історії не є рідкістю. У 30-ті рр. це трапилось й з іншими народами: німцями та італійцями. Та все ж глибинні зміни не засвідчують про утворення порожнечі, а радше – навпаки. Уявімо, що усі надали перевагу стабільності, зробили її своїм позитивним ідолом, якого намагатимуться дотримуватися. Спершу така тактика може зазнавати прогресу та демонструвати непогані результати, однак рано чи пізно вона вичерпає себе. Ми можемо надати першість чомусь іншому та з

плином часу і ця складова перестане працювати. Суть у тому, щоб не зосереджувати увагу лише на одній деталі, а володіти вмінням балансувати й творити нове, при цьому не забуваючи про слід, залишений нам у спадок від предків.

Сутність виховного процесу навчає вміння правильно заповнювати порожнечу, при цьому не бути, як застоюна вода в озері. Ділись збагненним, залишай опісля власної присутності легкість, а не напругу. Визнач те, що не є тобі байдужим й люби його усім серцем та роби кроки назустріч власним цінностям, оскільки лише в русі можна збагнути чи справді вони належать тобі.

У той час як договір із ворогом «не вартуватиме й шматка паперу, на якому написаний», – слова Отто Фон Бісмарка, – кожне твоє слово повинно відповідати дійсності, яку не зруйнує ніхто і ніщо.

Та все ж говорити і діяти – не тотожні терміни, тому й не дивно, що О.І. Вишневський провів ретельний аналіз різноманітних галузей й присвятив цілу працю вивченню виховного ідеалу. Цінність його праці у тому, що педагог охопив низку складних запитань та безліч «Чому?», які так складно збагнути людству.

Першочергово варто розуміти, що прагнення до самовдосконалення закладені у нас глибоко всередині, а самого ідеалу як такого не існує. Присутність ідеалу та термінів «правильно» чи «помилково» – це всього лише творіння людей, які самі ж видумали ці терміни й надали їм певного значення та рис, яких намагаються дотримуватись століттями. Те, що для одного становитиме істину, для іншого може бути нічим, та все ж саме ці уявні хмарки, створені людьми, дають впорядковувати хаос світового рівня, при цьому базуючись на демократичних засадах, не обмежуючи вільнодумство. Самі ці утворення цінностей стають запорукою до формування, як її назвав

Ващенко, «печаті вічності», тобто тих незмінних складових, які прийняті й затверджені широким колом людства впродовж років. Навіть розуміючи, що ідеалу насправді немає, все ж варто прагнути до створення довершеного орієнтиру, який допомагатиме робити кроки у правильному напрямі, оскільки його присутність уможливорює визначити мету нашої діяльності загалом та не зійти зі шляху. Більше того, щоб досягнути вершини, не варто одразу прагнути досягнути кінцевої точки, оскільки виховний ідеал – це сходинки, які поступово ведуть вгору. Задля його досягнення важливими є виконання базових завдань на низькому рівні, оскільки їх реалізація у подальшому сформує міцну опору без прогалин та тріщин.

Як ми не намагалися звести все до єдності та спільності, все ж виховний ідеал – це відокремлення індивіда від всього, що його оточує. Першочергово ми спостерігаємо формування внутрішніх рис, а тоді вихід на суспільне поле бою, причому обидві складові відбуваються позмінно, формуючись й відточуючись упродовж життя.

Ступаючи услід за Ушинським, нам відкриваються двері до ознайомлення із народністю виховного ідеалу. Влучно написані його слова: «Кожен народ має свій особливий ідеал людини і вимагає від свого виховання відтворення цього ідеалу в окремих особистостях» [21, с. 122]. Особливий ідеал людини засвідчує про індивідуальність та особливості формування кожного народу та про зміни, які відбуваються на основі природних та історичних умов життя.

Заміна будь-яких течій іншими неодмінно зустрінеться із супротивом, оскільки зруйнувати застарілі принципи, які глибоко вросли корінням у шкіру, не так вже й легко. Та все ж це не означає, що ми повинні дотримуватися застарілих поглядів, що прийшли до нас із глибини століть. Саме жага людства до запровадження інновацій врятувала його від неминучої загибелі,

а вміння швидко адаптуватися до змін сформувало з нас тих, ким ми зараз є. Візьмімо, наприклад, запровадження християнства на наших землях. Усі ми гучно й впевнено вигукуємо точну дату – 988 рік. Та чи у тодішні часи люди так само приязно поводитись, коли їхні язичницькі погляди намагались зруйнувати? Та все ж з плином часу ми бачимо позитивні зрушення, які сформувала наявність релігії: вона згуртувала мільйони людей по усьому світі, поліпшила взаємини між ними, зміцнила економічні та соціальні відносини, зробила ривок у сфері освіти, хоч і була побудована на засадах примусу й не одної пролитої крові.

Хоча в умовах сучасності філософія відділилась від теології і становить окрему науку, та все ж вона тісно пов'язана з релігійним началом, оскільки саме релігія почала ставити запитання філософського типу. Саме завдяки усвідомленню певних релігійних особливостей люди почали глибоко замислюватись та аналізувати, а ці дві складові завжди вестимуть до зростання інтелекту.

Перевагою наявності релігії є ще й те, що люди впродовж життя наслідують і дотримуються певних норм та володіють здатністю бути чуйними й сумлінними. Без заперечень ми – це не досконала версія й далеко не вершина виховного ідеалу, воно й на краще. Джерело наслідування, безумовно, повинно бути, оскільки це не допускає утворення хаосу та настання внутрішньої порожнечі. Кожен дотримується не лише встановлених норм, а й ненав'язливої свободи, яка не чинить надмірного тиску на людство та формує у нас відчуття марножиттєвості. Навіть у найтемнішій особистості, якщо вміло підійти, можна побачити щось світле – це й вражає.

Найважливіше у житті – це внутрішні звернення. Ті, що не формуються за день чи два та ті, які неможливо отримати, не докладаючи титанічних зусиль. Найпарадоксальніше те, що те найвагомніше неможливо побачити, проте кожен глибоко

всередині намагається опанувати те «незряче» та бодай відшукати його у собі. Саме тому, щоб не зійти зі свого шляху, так важливо віднайти й визначити власні цінності які, як писав Вишневський, завжди узгоджуються з духовним полем суспільства.

Система цінностей та виховання перебувають у тісному зв'язку. Розвиток, прогрес та ривок вперед ніколи б не знайшли місця у нашому світі лише тому, що просто існують, оскільки задля їхнього функціонування потрібне міцне ядро, яке буде здатним витримати всю цю вагу і таким джерелом є втілені у них цінності, які розпалюють духовне багаття. Ми не можемо отримати полум'я без дров, так само і неможливо запустити у дію й зробити так, щоб людство крокувало вимуштруваними кроками, якщо воно й гадки не має куди йде і для чого взагалі рухається.

Наступні важливі складові цінностей – відверта віра у них, а також їхнє опредмечення задля подальшого наслідування. Ми, без сумніву, виражаємо цінності власними вчинками та все ж першочергово беремо їх з певного джерела задля перейняття. «Немає такої книжки і такої науки, яка не зачіпала б хоч якоюсь мірою серця дитини, а від цих маленьких зачіпань утворюються рисочки, а з цих рисочок утворюються асоціації, а з цих асоціацій іноді складаються потім такі джерела схильностей і пристрастей які вже неспроможна побороти й доросла людина» – вердження, яким поділився Ушинський і які ще раз наголошують на важливості фактора наслідування, а також застосування не лише виховного процесу поданого педагогом, а й самостійного відбору матеріалів задля власного розумового збагачення.

Наявність цінностей – це важливо. Та який з них сенс, якщо людина прагне наповнитись тим, що їй не належить? Чи відчуватиме вона задоволення від прожитого, якщо носитиме у собі тягар із чужими настановами та вчинками, які насправді їй

не характерні? Важливо робити правильний вибір, оскільки наявність переліку цінностей не доводить, що ви проживете власне життя з гідністю й без докору. Яскравим прикладом можемо потрактувати виховний ідеал комунізму, який теж дотримувався певних стратегій та чи були вони шляхом до істини? Навряд чи. Цінності, сформовані у ньому, були лише показовою демонстрацією порядку й ідеалу, а на меті вся діяльність та її погляди не мали ні найменшого спрямування на допомогу, розуміння та дієвість. Як кожен індивід може підлягати під один шаблон рівності, якщо кожен з нас вміщує у собі цілий Всесвіт, а нас таких багато. У кожного свій вир думок і те, що задовольняє одного, може бути рівним нулю для іншого. Ващенко недаремно писав: «Загальну гармонію треба шукати не в одній людині, а у всій людності, тільки хай буде кожний досконалий сам по собі». І саме він наголошував на важливості педагога зробити з дитини людину «перш ніж нею оволодіють суспільні співвідношення».

Отже, аналізуючи все вищевикладене, можемо дійти висновку, що О. Вишневський справді мав широке коло осіб, думки яких гармонійно поєднувались із його власними. Тут важливо підкреслити діяльність і внесок Г. Ващенка, праці якого неодноразово приходили на допомогу й влучно викладали зміст, лаконічно підкреслюючи найважливіше.

Як на мене, саме такий комплексний підхід дає змогу охопити весь масштаб знань та поглядів Омеляна Івановича Вишневського. Завдяки аналізу не лише його власних поглядів, а й розгляд й ознайомлення з баченнями тих людей, діяльність і мислення яких він високо цінував та підтримував. Така система розгляду допомагає зануритись у найпотаємніші глибини душі цього талановитого професора й педагога, діяльність якого залишила вагомий і позитивний слід не лише у розвитку педагогіки, а й у наших серцях.